

Svanemerking av  
**Tekstiler, skinn og lær**  
Høringsutkast til  
Versjon 4.0  
27. mars 2012



**Nordisk Miljømerking**

Nordisk ministerråd besluttet i 1989 å innføre en frivillig offisiell miljømerking, Svanen. Nedenstående organisasjoner/foretak driver svanemerkingen på oppdrag av respektive lands regjering.

For mer informasjon se web sidene :

**Finland:**

Miljömärkning Finland – Motiva  
Services Oy  
Pb 130  
FI-00101 HELSINGFORS  
Telefon +358 14299 331  
Fax +358 1499 3320  
www.ecolabel.fi  
joutsen@motiva.fi

**Danmark:**

Miljømerkning Danmark  
Fonden Dansk Standard  
Kollegievej 6  
DK-2920 CHARLOTTENLUND  
Tel: +45 72 300 450  
Fax: +45 72 300 451  
www.ecolabel.dk  
info@ecolabel.dk

**Norge:**

Miljømerking  
Tordenskiolds gate 6 B  
NO-0160 OSLO  
Tel: +47 24 14 46 00  
Fax: +47 24 14 46 01  
www.ecolabel.no  
info@ecolabel.no

**Island:**

Norræn Umhverfismerking á Íslandi  
Umhverfisstofnun  
Suðurlandsbraut 24  
IS-108 REYKJAVÍK  
Tel: +354 591 20 00  
Fax: +354 591 20 20  
www.svanurinn.is  
audurj@ust.is

**Sverige:**

Miljømerkning Sverige AB  
SE-118 80 STOCKHOLM  
Tel: +46 8 55 55 24 00  
Fax: +46 8 55 55 24 01  
www.ecolabel.se  
svanen@ecolabel.se

Dette dokument kan bare kopieres i sin helhet og uten noen form for endring.

Sitat kan benyttes hvis opphavsmannen Nordisk Miljømerking nevnes.

# Svanemerking av Tekstiler, skinn og lær

039 Høringsutkast /Versjon 4, 27.03.2012

<b>Hva er svanemerkete tekstiler, skinn og lær?</b> .....	<b>1</b>
<b>Hvorfor velge svanemerking?</b> .....	<b>1</b>
<b>Hva kan svanemerkes?</b> .....	<b>1</b>
<b>Hvordan søker man?</b> .....	<b>2</b>
<b>Hva kreves for å bli svanemerket?</b> .....	<b>3</b>
<b>1 Produktbeskrivelse</b> .....	<b>4</b>
<b>2 Miljøkrav</b> .....	<b>5</b>
2.1 Fremstilling av fiber.....	5
2.2 Produksjon av skinn og lær.....	9
2.3 Fyllmaterialer.....	10
2.4 Metalldelene .....	10
2.5 Belegninger, laminat og membraner.....	10
2.6 Kjemikalier .....	11
2.7 Utslipp.....	18
2.8 Energi og vann .....	19
<b>3 Kvalitets- og funksjonskrav</b> .....	<b>19</b>
3.1 Produktkrav tekstiler.....	19
3.2 Produktkrav skinn og lær.....	21
3.3 Merking av produkt.....	22
<b>4 Etske krav</b> .....	<b>22</b>
<b>5 Kvalitets- og myndighetskrav</b> .....	<b>23</b>
<b>Markedsføring</b> .....	<b>25</b>
<b>Svanemerkets utforming</b> .....	<b>25</b>
<b>Etterkontroll</b> .....	<b>25</b>
<b>Hvor lenge gjelder lisensen?</b> .....	<b>26</b>
<b>Nye kriterier</b> .....	<b>26</b>

## Bilag

1	Markedsføring av Svanemerkede tekstiler, skinn og lær
2	Analyse- og testmetoder
3	Oversikt over R-setninger
4	Flytskjema
5	Sporbarhet råvare

## Hva er svanemerkete tekstiler, skinn og lær?

Tekstiler, skinn og lær med Svanenmerket oppfyller en rekke miljø-, helse- og kvalitetskrav. Det betyr at det stilles krav til produksjonen fra framstillingen av fiber og skinn, videre behandling av fiberen og skinnen fram til det ferdige tekstil- eller lærproduktet.

Både framstilling av fiberen og kjemikaliebruk i produksjonen er sentralt i kriteriene. Ved å stille krav til kjemikalier, både gjennom grenseverdier og forbud mot en rekke miljø- og helsefarlige stoffer, setter kriteriene fokus på å redusere miljøbelastningen fra produksjonen og ta hensyn til helse både for arbeidere og forbrukere.

Det stilles også krav på tekstilenes kvalitet, blant annet gjennom fargebestandighet og krymping.

## Hvorfor velge svanemerking?

- Produsenter av tekstiler, skinn og lær kan bruke varemerket Svanen i sin markedsføring. Svanemerket har troverdighet og er meget godt kjent i Norden.
- Svanemerket er en kostnadseffektivt og enkelt måte for produsenten å kommunisere sitt miljøarbeide og miljøengasjement til kunder og leverandører.
- En miljøtilpasset virksomhet har oftere lavere kostnader pga redusert energiforbruk og mindre emballasje og avfall.
- En mer miljøtilpasset drift forbereder produsenter av tekstiler, skinn og lær på fremtidige miljøkrav.
- Miljøspørsmål er komplekse og det kan ta lang tid å sette seg inn i spesifikke problemstillinger. Svanemerkingen kan ses som en guide til dette arbeide.
- Svanemerking omfatter ikke bare miljøkrav, men også kvalitetskrav fordi miljø og kvalitet ofte går hånd i hånd. Det betyr at en Svanelisens også kan ses som et kvalitetsstempel.

## Hva kan svanemerkes?

Kriteriene omfatter produkter av tekstilfiber, skinn og lær eller en kombinasjon av disse. Med tekstiler, skinn og lær menes

- Konfeksjon og tilbehør, for eksempel bukser, skjorter, jakker, undertøy, lommestørklær, skjerf, bagger og vesker.
- Innredningstekstiler, det vil si tekstilprodukter for bruk og innredning hjemme eller i bil/båt, for eksempel håndklær, sengetøy, gardiner, duker, tepper, puter, dyner og setetrekk til biler.
- Fiber, garn og metervarer, inkludert varige non-woven, som skal anvendes i tekstiler for konfeksjon og tilbehør eller i innredningstekstiler nevnt over. Med varige non-woven menes produkter som kan gjenbrukes og vaskes.

- Produkter av skinn og lær som jakker eller bukser og skinn og lær som råmateriale til konfeksjon eller innredning hjemme eller til bil/båt fra følgende dyrearter: sau, geit, okse, hest, gris, elg, hjort og rein.

Følgende produkter og materialer kan ikke miljømerkes etter tekstilkriteriene eller inngå i et svanemerket tekstilprodukt:

- Mineralfibre, glasfibre, metallfibre, kullfibre og andre uorganiske fibre
- Produkter eller materialer som er behandlet med flammehemmende midler. Dette gjelder også flammehemmere som er integrert i produkt eller material
- Veggbekledning, som f.eks. tekstiltapet
- Reklamematerial, banners, roll-ups
- Engangsprodukter. Med engangsprodukter menes produkter som ikke kan vaskes/renses eller gjenbrukes

Produkter som kan miljømerkes etter andre kriterier innen Nordisk Miljømerking er ikke omfattet av tekstilkriteriene. Eksempler på dette er::




- Engangsprodukter av non-woven som ikke kan vaskes eller gjenbrukes, f.eks. tørkepapir og rengjøringskluter (kriterier for mykpapir)
- Engangsprodukter som bomullspads til personlig pleie (kriterier for hygieneprodukter)
- Gulvbelegg, som vegg til vegg tepper (kriterier for gulv)
- Puter, som inngår som en del av et møbel, f.eks. en sofapute (kriterier for møbler og innredninger)
- Mikrofiberkluter (kriterier for mikrofiberkluter)
- Leker/Kosedyr (kriterier for leker)
- Sko (inngår i EU Ecolabels kriterier for sko)

## Hvordan søker man?

Hvert krav er markert med bokstaven K (for krav) eller M (for miljøledelse) samt ett nummer. Alle relevante krav skal oppfylles for at en lisens skal oppnås.

### Symboler i teksten

For hvert krav er det beskrevet hvordan kravet skal dokumenteres. Det finns også ulike symboler som brukes for å lette arbeidet. Symbolene er:

-  Send inn
-  Kravet kontrolleres på stedet
-  Send med rutiner for miljø- og kvalitetssikringen

### Søknad

Søknaden sendes til Nordisk Miljømerking i det land tekstilet, skinnen eller læret skal selges/virksomheten drives, se adresser på side 2. Søknaden skal bestå av en søknadsblankett og dokumentasjon som viser at kravene oppfylles (finnes spesifisert i kravene).

### Kontroll på stedet

Før lisens bevilges kontrollerer Nordisk Miljømerking på stedet at kravene oppfylles. Ved kontrollen skal underlag for beregninger, original til innsendt dokumentasjon,

måleprotokoll, innkjøpsstatistikk og lignende som bekrefter at kravene oppfylles kunne fremvises.

### Kostnader

En søknadsavgift betales i forbindelse med at bedriften søker lisens. I tillegg til det kommer en årsavgift basert på omsetning av det svanemerkete tekstiler, skinn og/eller læret.

### Spørsmål

Ved spørsmål, kontakt gjerne Nordisk Miljømerking, se adresser på side 2.

## Hva kreves for å bli svanemerket?

For å få en Svanelisens må:

- Samtlige krav i dette dokument som gjelder det aktuelle produktet oppfylles. Enkelte av kravene er harmonisert med EUs kriterier for tekstiler vedtatt av Kommisjonen juli 2009. Se tabell 1 for en oversikt over kravene og hvilke krav som kan dokumenteres med gyldig lisensbevis for EU-Ecolabel.
- Det skal gjennomføres et kontrollbesøk hos virksomheten

**Tabell 1:** Oversikt over kravene og hvilke krav som kan dokumenteres med gyldig lisensbevis for EU-Ecolabel

Type krav	Kravnr.	Hvilke krav kan dokumenteres med gyldig lisensbevis for EU-Ecolabel?
1. Generelle krav	K1, K2	
2.1 Fremstilling av bomull	K3	Delvis, krav til konvensjonell bomull
2.1 Fremstilling av andre vegetabiliske og animalske fibre og syntetiske fibre	K4-K11	K4-K11
2.1 Fremstilling av regenererte cellulosefibre	K12-K16	K12-K15
2.2 Produksjon av skinn og lær (garving)	K17-K18	
2.3 Fyllmaterialer	K19	K19
2.4 Metalldele	K20	
2.5 Belegninger, laminat og membraner	K21-K25	K21, K22, K24 og K25
2.6 Kjemikalier	K26-K53	Se de enkelte underkapitler under kapitel 2.6
2.6.1 Kjemikalier tekstiler	K26-K39	K28-K33, K35-K37 og K39
2.6.2 Hjelpekjemikalier for fibre og garn	K40-K42	K40-K42
2.6.3 Kjemikalier skinn og lær	K43-48	
2.6.4 Kjemikalier ved etterbehandling	K49-K53	K49-K50, K52-K53
2.7 Utslipp	K54-K56	K54
2.8 Energi og vann	K57-K59	
3.1 Produktkrav tekstiler	K60-K67	K60-K66
3.2 Produktkrav skinn og lær	K68-K72	
3.3 Merking av produkt	K73	
4. Etiske krav	K74-K77	
5. Kvalitets og myndighetskrav	M1-M9	

# 1 Produktbeskrivelse

## K1 Informasjon om produktet

Søker skal oppgi følgende informasjon om produktet:

1. Varemerke/handelsnavn, eventuelt artikkelnummer
2. Hvor produktene skal selges (butikk, web-shop etc.)
3. Oversikt over produksjonsprosessen og underleverandører

Produksjonsprosessen skal beskrives ved at det oppgis navn og produksjonssted på underleverandører og hvilke prosesser hver underleverandør gjør, f.eks. vasking, farging og trykking.

*Det anbefales at produksjonsprosessen beskrives ved hjelp av et flytskjema, for eksempel som vist i bilag 4.*

Beskrivelse i henhold til kravet.

## K2 Beskrivelse og sammensetning av produkt

Det skal gis en beskrivelse av produktet/ene som skal miljømerkes. Beskrivelsen skal omfatte hvilke fibertyper, eventuelt skinn og lær som inngår, prosentandel (vekt-%) av type fiber/skinn/lær samt andre inngående materialer som fyllinger, belegg, membran, glidelåser og knapper, i produktet.

Produktet skal bestå av minimum 90 vekt-% tekstilfiber, skinn/lær eller en kombinasjon av disse som det stilles krav til i dokumentet. Følgende materialer skal ikke regnes med i andelen tekstilfiber/skinn/lær:

- Fyllinger av dun, fjær, frø, korn eller gryn
- Belegg, membran eller laminat
- Glidelåser og knapper
- Sytråd

Belegg, membran og laminat får inngå med totalt 20 vekt-% i det ferdige produkt.

Glidelåser og knapper får inngå med totalt 15 vekt-% i det ferdige produkt.

Sytråd er unntatt fra kravene videre i dokumentet og fra beregningen av sammensetning av produkt.

Fibertyper eller andre materialer som det ikke er stilt krav til i dokumentet, kan totalt inngå med 5 vekt-% av produktet.

Fibertyper, skinn og lær det er stilt krav til i kriteriene er unntatt fra kravene dersom fibertypen/skinnet eller læret til sammen inngår med mindre enn 5 vekt-%.

Gjenvunne fibre trenger ikke å oppfylle kravene til produksjon av fiber. Med gjenvunne fibre menes fibre fra spillmaterial fra tekstil- og konfeksjonsindustrien eller fra avfall. Som avfall regnes f.eks. fiber framstilt av plastflasker.

Beskrivelse i henhold til kravet.

## 2 Miljøkrav

Kravene i dette kapitelet er delt inn i krav til fremstilling av fibertype (kap. 2.1), produksjon av skinn og lær (kap. 2.2), fyllmaterialer (kap. 2.3), metalldeleer (kap. 2.4), belegninger, laminater og membraner (kap. 2.5), kjemikalier (kap. 2.6), utslipp (kap. 2.7) og energi- og vannforbruk (kap. 2.8).

### 2.1 Fremstilling av fiber

#### 2.1.1 Vegetabiliske fiber

##### **K3 Bomull og andre naturlige frøfibre av cellulose**

###### **Økologisk andel**

Minst 10 vekt-% av bomullen som brukes til produksjon av svanemerket tekstil skal være økologisk dyrket eller dyrket i overgang til økologisk dyrking. Andelen skal regnes ut i kg økologisk bomull per totalt innkjøpt kg bomull til den svanemerkete produksjonen på årsbasis.

Det skal sendes inn en produksjonsplan og rutiner som viser hvordan andelen på minst 10 vekt-% økologisk bomull oppfylles.

Hvert år skal det sendes inn opplysninger til Nordisk Miljømerking som viser at kravet om minst 10 vekt-% økologisk bomull er oppfylt ved å oppgi mengden økologisk bomull (kg) og mengden konvensjonell bomull (kg) som er kjøpt inn og anvendt på årsbasis i den svanemerkete produksjonen.

*Dersom produktene/kolleksjonen som skal svanemerkes produseres på flere produksjonssteder/fabrikker, kan andelen økologisk bomull regnes ut basert på totalt innkjøpt av økologisk og konvensjonell bomull til alle de svanemerkete produktene/kolleksjonen, slik at kravet ikke trenger å oppfylles per produksjonssted/fabrikk.*

*Med økologisk menes bomull dyrket i henhold til Europarådets Forordning (EØF) nr. 2092/91 av 24. juni 1991 om økologisk produksjon av landbruksprodukter, eller produkter fremstillet på samme måte og under lignende kontrollforanstaltninger. Eksempler er: KRAV, SKAL, IFOAM, IMO, KBA, OCIA, TDA, DEMETER*

###### **Konvensjonell andel**

Konvensjonell dyrket bomull og andre naturlige frøfibre av cellulose inklusiv kapok, får inneholde maks 0,05 ppm av hvert og følgende stoff: aldrin, captafol, klordan, DDT, dieldrin, endrin, heptaklor, heksaklorbensen, heksaklorsykloheksan (isomerer totalt), 2,4,5-T, klordimeform, klorbenzilat, dinoseb med salter, monokrotofos, pentaklorfenol, toxafen, metamidofos, metylparation, paration og fosfamidon.

Testene skal gjennomføres på råbomull, dvs. før våtbehandling, på hvert parti bomull som mottas.

Testene skal være i henhold til testrapporter i henhold til den mest relevante testmetode av følgende:

- US EPA 8081 A (organiske klorpesticider med ultralyds eller Soxhlet-ekstraksjon og ikke-polare oppløsningsmidler (isooktan eller heksan)) eller
- 8151 A (klorerte herbicider med bruk av metanol) eller



- 8141 A (organiske fosforforbindelser) eller - 8270 C (delvis flyktige organiske forbindelser).

Dersom det kan dokumenteres sporbarhet på bomullen tilbake til den enkelte bonde på minst 75 % av den anvendte bomullen, og disse kan bekrefte at stoffene nevnt over ikke er anvendt ved dyrkingen av bomull, er det ikke nødvendig å sende inn testrapporter.

- ☒ For økologisk andel: oppgi leverandør av økologisk bomull med navn og adresse. Gyldig sertifikat som viser at bomullen er økologisk dyrket i henhold til Europarådets Forordning (EØF) nr. 2092/91 av 24. juni 1991 om økologisk produksjon av landbruksprodukter eller tilsvarende systemer. Gyldig GOTS-sertifikat i henhold til versjon 3.0 eller senere kan anvendes for å dokumentere at bomullen er økologisk sertifisert.

Produksjonsplan og rutiner samt beregning som viser hvordan andelen økologisk bomull oppfylles. Rutiner for årlig rapportering om andelen økologisk bomull.

For konvensjonell bomull og andre frøfibre fra cellulose: Gyldig lisensbevis for EU Ecolabel i henhold til Kommisjonens beslutning fra juli 2009 eller testrapporter som viser at kravet er oppfylt eller bekreftelse fra bøndene om at angitte stoffer ikke er anvendt, samt oversikt over andelen bomull som dette gjelder.

#### **K4 Lin og andre bastfibre**

Fremstilling av lin og andre bastfibre ved vannrøyting tillates kun dersom avløpsvannet fra vannrøytingen renses så det kjemiske oksygenforbruket (COD) eller den totale mengden organisk karbon (TOC) reduseres med minst 75 % for hampfiber og minst 95 % for lin- og andre bastfibre.

COD-innhold skal måles i henhold til testmetode ISO6060 eller tilsvarende.

- ☒ Gyldig lisensbevis for EU Ecolabel i henhold til Kommisjonens beslutning fra juli 2009 eller testrapport fra produsent av lin/bastfibre som viser at kravet er oppfylt dersom vannrøyting anvendes.

### **2.1.2 Animalske fibre**

#### **K5 Ull og andre keratinfiber (ull fra sau, kamel, alpakka og geit)**

Det totale innholdet av følgende stoffer får ikke overstige 0,5 ppm:  $\gamma$ -heksaklorsykloheksan (lindan),  $\alpha$ -heksaklorsykloheksan,  $\beta$ -heksaklorsykloheksan,  $\delta$ -heksaklorsykloheksan, aldrin, dieldrin, endrin, p,p'-DDT och p,p'-DDD, cypermetrin, deltametrin, fenvalerat, cyhalotrin och flumetrin.

Det totale innholdet av følgende stoffer får ikke overstige 2 ppm: diazinon, propetamfos, klorfenvinfos, diklorfention, klorpyrifos, fenklorfos, diflubenzuron og triflumuron.

Analysen skal gjøres på råull før våtbehandling for hvert parti ull som mottas.

Testene skal være i henhold til IWTO Draft Test Method 59 eller tilsvarende.

Kravet gjelder ikke dersom det kan dokumenteres hvilke bønder som har produsert minst 75 vekt-% av ullen eller keratinfibrene, og at bøndene kan bekrefte at stoffene nevnt i kravet ikke er brukt på de aktuelle områder eller dyr.

Kravet gjelder heller ikke dersom ullen er økologisk sertifisert. For definisjon av økologisk, se K3.

- ☒ Gyldig lisensbevis for EU Ecolabel i henhold til Kommisjonens beslutning fra juli 2009 eller testrapport som viser at kravet oppfylles eller bekreftelse fra bøndene om

at angitte stoffer ikke er anvendt, samt oversikt over andelen ull som dette gjelder eller gyldig sertifikat som viser at ullen er økologisk i henhold til Europarådets Forordning (EØF) nr. 2092/91 av 24. juni 1991 om økologisk produksjon av landbruksprodukter, eller tilsvarende systemer.

#### **K6 COD, pH og temperatur i avløpsvann**

Utslipp av COD i avløpsvann som ikke går til kommunal eller annen ekstern rensing får være totalt 20 g/kg ubearbeidet ull.

COD-innhold skal testes i henhold til ISO6060 eller tilsvarende. Rapporten skal inneholde beregning som viser utslipp av COD i g per kg ubearbeidet ull som vaskes. Kravet kan dokumenteres ved utslipp av COD på årsbasis.

Ullvaskeanlegget skal beskrive hvordan avløpsvannet fra vaskingen behandles og vise hvordan COD-utslipp overvåkes.

pH-verdien på avløpsvannet som slippes ut i overflatevannet skal være 6 – 9 (med mindre pH-verdien i resipienten ligger utenfor dette intervallet), og temperaturen skal være lavere enn 40 °C (med mindre temperaturen i resipienten er høyere).

- For COD: testrapport fra ullvaskeriet som viser at kravet er oppfylt. For pH og temperatur: gyldig lisensbevis for EU Ecolabel i henhold til Kommisjonens beslutning fra juli 2009 eller rapporter fra ullvaskeriet som viser målinger av pH og temperatur i avløpsvannet.

### **2.1.3 Syntetiske fibre**

#### **K7 Akryl**

Restene av akrylnitril i råfiber fra fiberfremstillingsanlegget skal være mindre enn 1,5 mg/kg. Mengden akrylnitril skal måles med følgende analysemetode: Ekstraksjon med kokende vann og kvantifisering med kapillær gassvæskerkromatografi.

Utslipp av akrylnitril til luft (under polymeriseringen og frem til den spinneklare oppløsningen) skal være mindre enn 1 g/kg produsert fiber uttrykt som årsgjennomsnitt.

- Gyldig lisensbevis for EU Ecolabel i henhold til Kommisjonens beslutning fra juli 2009, eller analyserapport fra produsent av akryl som viser at kravet er oppfylt. For utslipp til luft skal søkeren legge ved dokumentasjon og/eller testrapporter, samt gi en bekreftelse på at kravet er overholdt.

#### **K8 Elastan**

Organiske tinnforbindelser får ikke anvendes.

Utslipp til luft av aromatiske diisocyanater under polymerisering og spinning skal være mindre enn 5 mg/kg produsert fiber uttrykt som årsgjennomsnitt.

- Gyldig lisensbevis for EU Ecolabel i henhold til Kommisjonens beslutning fra juli 2009 eller bekreftelse fra produsent av elastan på at organiske tinnforbindelser ikke anvendes. Detaljert informasjon og/eller analyserapporter fra produsent av elastan som viser at kravet oppfylles.

### **K9 Polyamid**

Utslipp av nitrogendioksid (N<sub>2</sub>O) til luft fra monomerfremstilling må ikke overstige 10 g/kg fremstilt polyamid 6-fibre og 50 g/kg fremstilt polyamid 6.6-fibre uttrykt som årsgjennomsnitt.

- Gyldig lisensbevis for EU Ecolabel i henhold til Kommisjonens beslutning fra juli 2009 eller detaljert informasjon og/eller testrapport fra produsent av polyamid som viser at kravet er oppfylt.

### **K10 Polyester**

Mengden antimon i polyesterfiber får ikke overstige 260 ppm.

Antimon skal testes ved følgende metode: direkte bestemmelse med atomabsorpsjonsspektrometri. Testen skal utføres på råfiber innen våtbehandling.

Utslipp av VOC ved polymerisering og fiberproduksjon, målt på de prosessstrinn der det forekommer, inkludert diffuse utslipp, må ikke overstige 1,2 g/kg produsert polyester masse uttrykt som årsgjennomsnitt.

*VOC er definert som organiske forbindelser som har et damptrykk på 0,01 kPa eller over ved 293,15 K eller en tilsvarende flyktighet under betingelsene ved bruk.*

- Gyldig lisensbevis for EU Ecolabel i henhold til Kommisjonens beslutning fra juli 2009 eller en bekreftelse fra produsent av polyester på at antimon ikke anvendes eller en testrapport som viser at kravet om antimon er oppfylt. For utslipp av VOC skal det sendes inn detaljert informasjon og/eller testrapport samt en bekreftelse fra produsent av polyester på at kravet er overholdt.

### **K11 Polypropylen**

Blybaserte pigment får ikke anvendes.

- Gyldig lisensbevis for EU Ecolabel i henhold til Kommisjonens beslutning fra juli 2009 eller bekreftelse fra produsent av polypropylen på at blybasert pigment ikke er anvendt.

## **2.1.4 Regenererte cellulosefibre**

### **K12 Bleking med klorgass**

Klorgass må ikke brukes ved bleking av cellulosemasse eller cellulosefibre.

- Gyldig lisensbevis for EU Ecolabel i henhold til Kommisjonens beslutning fra juli 2009 eller erklæring fra produsenter av cellulosemasse og regenerert cellulose om at kravet er oppfylt.

### **K13 Viskose, utslipp av svovel**

Utslipp av svovel til luft skal ikke være mer enn 120 g S/kg filamentfibre og 30 g/kg stapelfibre uttrykt som årlig gjennomsnitt.

- Gyldig lisensbevis for EU Ecolabel i henhold til Kommisjonens beslutning fra juli 2009 eller testrapport fra produsent av viskose som viser at kravet er oppfylt.

### **K14 Viskose, utslipp av sink**

Utslipp av sink til vann skal ikke være mer enn 0,3 g Zn/kg regenerert cellulose uttrykt som årlig gjennomsnitt.

*Informasjon om prøveuttagning, analysemetoder og analyselaboratorier er gitt i bilag 2.*

- Gyldig lisensbevis for Ecolabel i henhold til Kommisjonens beslutning fra juli 2009 eller testrapport fra produsent av viskose som viser at kravet er oppfylt.

### **K15 Cuprofiber, utslipp av kobber**

Innhold av kobber i avløpsvannet fra anlegg som fremstiller cuprofiber må ikke overstige 0,1 ppm uttrykt som årlig gjennomsnitt.

- Gyldig lisensbevis for EU Ecolabel i henhold til Kommisjonens beslutning fra juli 2009 eller testrapport fra produsent av cuprofiber som viser at kravet er oppfylt.

### **K16 Sporbarhet råvare**

Produsent av regenererte fibre skal:

1. Oppgi navn (på latin og et nordisk språk), samt geografisk opprinnelse (land/delstat og region/provins) for de råvarene som anvendes. Bilag 5 kan anvendes.
  2. ha sporbarhet på råvarene
  3. ha en skriftlig prosedyre/rutine for innkjøp av råvarer som sikrer at råvarene kommer fra lovlige kilder. Råvarer må ikke komme fra
    - Beskyttede områder eller områder som er under behandling for å bli beskyttede områder
    - Områder med uklare eierforhold eller bruksrettigheter
    - Illegalt avvirket råvare
- Navn (på latin og et nordisk språk), samt geografisk opprinnelse (land/delstat og region/provins) for de råvarene som anvendes. Bilag 5 kan anvendes.
- System for sporbarhet skal beskrives. Sporbarhetssertifikat (Chain of Custody certificate) kan anvendes for å dokumentere punkt 2.
- Skriftlige prosedyrer/rutiner for å sikre lovlig råvare. Prosedyren/rutinen skal inneholde oppdaterte lister over alle leverandører av råvare. Bilag 4 kan anvendes.

## **2.2 Produksjon av skinn og lær**

### **2.2.1 Garving**

#### **K17 Krom(VI)**

Krom (VI) skal ikke finnes i ferdigbehandlet skinn eller lær.

Innhold av krom skal testes i henhold til EN ISO 17075:2007 (deteksjonsgrense 3 ppm) eller tilsvarende.

- Testrapport fra garveriet som viser at kravet er oppfylt.

#### **K18 Kadmium og bly**

Kadmium og bly skal ikke finnes i ferdigbehandlet skinn eller lær.

Innholdet av kadmium og bly skal testet i henhold til testmetodene AAS, ICP-OES eller ICP-MS (deteksjonsgrense 10 ppm).

- Testrapport fra garveriet som viser at kravet er oppfylt.

## 2.3 Fyllmaterialer

### K19 Fyllmaterialer

Fyllmaterialer bestående av tekstilfibre skal oppfylle relevante kriterier for tekstilfibre i K3-K16.

Vaskemidler og andre kjemikalier som anvendes til vask av fyllmaterialer (dun og fjær samt naturlige og syntetiske fiber) skal oppfylle K28 om forbudte stoffer og K32 om nedbrytbarhet vaskemidler, bløtgjøringsmidler/tøymyknere og kompleksdannere.

Fyllmaterialer skal oppfylle K30 om biocidprodukter og antibakterielle stoffer.

Fyllmaterialer skal oppfylle K60 om formaldehyd.

- Gyldig lisensbevis for EU Ecolabel i henhold til Kommisjonens beslutning fra juli 2009 eller tilsvarende dokumentasjon som er oppgitt i kravene det henvises til.

## 2.4 Metalldeler

### K20 Innhold av bly, kadmium og nikkel i knapper, spenner og andre metalldeler

Metalldeler skal ikke inneholde bly (Pb), kadmium (Cd) eller Nikkel (Ni). Kravet gjelder dersom metalldelene utgjør mer enn 1 vekt-% av produktet. Innhold av bly, kadmium og Nikkel skal testes i henhold til metodene AAS, ICP-OES eller ICP-MS (deteksjonsgrense 3 ppm).

- Testrapport fra produsent av metalldeler som viser at kravet er oppfylt.

## 2.5 Belegninger, laminat og membraner

Se også kjemikaliekrav under kapittel 2.6.3 Kjemikalier ved etterbehandling.

### K21 Polyuretan

Produkter av polyuretan skal oppfylle K8 om organiske tinnforbindelser og utslipp av aromatiske diisocyanater.

- Gyldig lisensbevis for EU Ecolabel i henhold til Kommisjonens beslutning fra juli 2009 eller tilsvarende dokumentasjon som er oppgitt i kravene det henvises til.

### K22 Polyester

Produkter av polyester skal oppfylle K10 om antimon og utslipp av VOC ved polymerisering.

- Gyldig lisensbevis for EU Ecolabel i henhold til Kommisjonens beslutning fra juli 2009 eller tilsvarende dokumentasjon som er oppgitt i kravene det henvises til.

### K23 PVC og fluorerte polymere

Belegninger, laminater eller membraner av PVC er ikke tillatt.

Belegninger, laminater eller membraner belagt med eller basert på fluorerte organiske forbindelser er ikke tillatt.

- Erklæring fra søker om at PVC ikke er anvendt og erklæring fra produsent av belegning, laminat eller membran om at fluorerte organiske forbindelser ikke inngår.

## K24 Bløtgjøringsmidler eller oppløsningsmidler

Belegninger, laminater og membraner må ikke fremstilles med bruk av bløtgjøringsmidler eller oppløsningsmidler som er eller kan bli klassifisert i henhold til risikosekninger i tabell 2.

**Tabell 2: Klassifisering av bløtgjørings- og oppløsningsmidler.**

Fareklasse	Faresymboler og R-setninger i henhold til direktiv 67/548/EEC*	CLP-forordning 1272/2008*
Miljøfarlig	N med R50, R50/53, R51/53, 52/53 og R53	Kategori akutt 1 H400, kategori kronisk 1 H410, kategori kronisk 2 H411, kategori kronisk 3 H412 og/eller kategori kronisk 4 H413
Kreftfremkallende	T med R45 eller R49 Eller Xn med R40	Kars 1A/1B/2 med H350, H350i og/eller H351
Mutagen	T med R46 eller Xn med R68	Mut 1B/2 med H340 og/eller H341
Reproduksjonsskadelig	T med R60 og/eller R61 Eller Xn med R62 og/eller R63	Repr 1A/1B/2 med H360, H361

\* Klassifiseringen gjelder i henhold til EUs stoffdirektiv 67/548/EF med senere endringer og tilpassninger og/eller CLP-forordning 1272/2008 med senere endringer. I overgangsperioden, dvs. frem til 1 juni 2015, kan klassifisering i henhold til EUs stoffdirektiv eller CLP-forordningen brukes. Etter overgangsperioden gjelder kun klassifiseringen i henhold til CLP-forordningen. En liste over R-setninger og hva de betyr er gitt i bilag 3.

Vær oppmerksom på at det er produsenten som er ansvarlig for korrekt klassifisering.

- Gyldig lisensbevis for Ecolabel i henhold til Kommissjonens beslutning fra juli 2009 eller erklæring fra produsent av belegning/membran/laminat om at bløtgjøringsmidler eller oppløsningsmidler med angitte klassifiseringer ikke anvendes.

## K25 Utslipp av VOC

Utslipp av VOC til luft ved belegnings- eller laminatprosessen må ikke overstige 10 g C/kg.

- Gyldig lisensbevis for EU Ecolabel i henhold til Kommissjonens beslutning fra juli 2009 eller erklæring og dokumentasjon og testrapporter fra belegnings- eller laminataktør som viser at kravet er oppfylt.

## 2.6 Kjemikalier

### 2.6.1 Kjemikalier tekstiler

Kravene gjelder for alle tekstilprosesser etter fiberproduksjon, for eksempel spinning, veving, farging og etterbehandling.

## **K26 Oversikt kjemikalier**

En oversikt over samtlige kjemikalier med sikkerhetsdatablad som brukes ved de ulike prosessene etter fiberproduksjon og som er oppgitt i K1, for eksempel spinning, veving, farging og etterbehandling skal sendes inn.

- Oversikt over kjemikalier og sikkerhetsdatablad ved de ulike prosessene.

## **K27 Stoffer på REACHs kandidatliste**

Stoffer på REACHs kandidatliste får ikke anvendes i prosessene etter fiberfremstilling.

- Erklæring fra underleverandører som utfører de ulike prosessene på at ingen stoffer på kandidatlisten anvendes.

## **K28 Forbudte stoffer**

- Alkylfenoletoksilater (APEO)
- Lineære alkylbensulfonater (LAS),
- bis(hydrogeneret talgalkyl)dimetylammoniumklorid (DTDMAC), distearyldimetylammoniumklorid (DSDMAC), di(herdet talg) dimetylammoniumklorid (DHTDMAC)
- Ethylendiamintetraacetat (EDTA) og dietylenetriaminpentaacetat (DTPA)

får ikke anvendes og må ikke inngå som en bestanddel i de anvendte preparater eller blandinger.

- Gyldig lisensbevis for EU Ecolabel i henhold til Kommisjonens beslutning fra juli 2009 eller bekreftelse fra kjemikalieleverandøren på at kjemikaliene og kjemikalier som inneholder disse stoffene ikke anvendes.

## **K29 Klorfenoler (og salte og estere av klorfenol), PCB og organiske tinnforbindelser ved transport og lagring**

Klorfenoler (og salter og estere av klorfenol), PCB og organiske tinnforbindelser må ikke anvendes i forbindelse med transport eller lagring av produkter og halvfabrikata.

- Gyldig lisensbevis for EU Ecolabel i henhold til Kommisjonens beslutning fra juli 2009 eller erklæring fra leverandør i hvert ledd i produksjonskjeden om, at disse stoffer eller forbindelser ikke er anvendt i garnet, metervaren og/eller sluttproduktet. Hvis denne erklæring skal verifiseres, anvendes følgende testmetode og grenseverdi: derivatisering med eddiksyreanhydrid, bestemmelse med kapillar gassvæskrokromatografi med deteksjon med elektroninnfangning; grenseverdien er 0,05 ppm.

## **K30 Biocider og antibakterielle stoffer**

Tilsetning og/eller integrering av biocider og/eller antibakterielle stoffer i fiberen, metervarer eller tekstilet er ikke tillatt.

*Sølvioner og nanosølv regnes også som antibakterielle stoffer.*

- Erklæring fra produsent av fiber, metervarer og tekstil om at biocider og/eller antibakterielle stoffer ikke er tilsatt.

## **K31 Blekemidler**

Klorholdige stoffer må ikke anvendes som blekemiddel til garn, metervarer og ferdigvarer.

Dette krav gjelder ikke fremstillingen av regenererte cellulosefibre.

- Gyldig lisensbevis for EU Ecolabel i henhold til Kommisjonens beslutning fra juli 2009 eller erklæring om at det ikke anvendes klorholdige blekemidler.

### **K32 Nedbrytbarhet vaskemidler, bløtgjøringsmidler/tøymyknere og kompleksdannere**

Overflateaktive stoffer i vaskemidler og bløtgjøringsmidler/tøymyknere ved hvert våtbehandlingsanlegg skal være fullstendig aerobt nedbrytbare.

Av andre bløtgjøringsmidler/tøymyknere, kompleksdannere og vaskemidler ved hvert våtbehandlingsanlegg skal minst 95 vektprosent være tilstrekkelig nedbrytbare eller eliminerbare i rensningsanlegg.

For testmetoder av fullstendig aerobt nedbrytbare og tilstrekkelig nedbrytbare stoffer, se bilag 2.

- Gyldig lisensbevis for EU Ecolabel i henhold til Kommisjonens beslutning fra juli 2009 eller liste over anvendte produkter, sikkerhetsdatablad og testrapport i henhold til testmetodene angitt i bilag 2.

### **K33 Vektøkning**

Garn og metervarer må ikke behandles med ceriumforbindelser for vektøkning.

- Gyldig lisensbevis for EU Ecolabel i henhold til Kommisjonens beslutning fra juli 2009 eller erklæring fra produsent av garn og metervarer om at disse forbindelser ikke anvendes.

### **K34 Farger, fargestoffer og pigmenter**

Farger, fargestoffer og pigmenter skal ikke være klassifisert i henhold til tabell 3:

**Tabell 3: Klassifisering av farger, fargestoffer og pigmenter**

Fareklasse	Faresymboler og R-setninger i henhold til direktiv 67/548/EEC*	CLP-forordning 1272/2008*
Miljøfarlig	N med R50, R50/53, R51/53 og/eller R59	Farlig for vannmiljø. Kategori akutt 1 H400, kategori kronisk 1 H410, kategori kronisk 2 H411. Ozon EUH 059
Meget giftig	Tx (T+ i Norge) med R26, R27, R28 og/eller R39	Akutt toksisitet, Kategori 1 eller 2 med H330, H310 og/eller H300 og/eller spesifikk organisk toksisk- enkelt
Giftig	T med R23, R24, R25, R39 og/eller R48	Akutt toksisitet, Kategori 2 eller 3 med H330, H331, H311 og/eller H301 og/eller spesifikk organisk toksisk - enkelt eksponering, kategori 1 med H370, og/eller spesifikk organisk toksisk - gjentatt eksponering kategori 1 med H372
Kreftfremkallende	T med R45 eller R49. Eller Xn med R40	Kars 1A/1B/2 med H350, H350i og/eller H351
Mutagen	T med R46 eller Xn med R68	Mut 1B/2 med H340 og/eller H341
Reproduksjons-skadelig	T med R60 og/eller R61. Eller Xn med R62 og/eller R63	Repr 1A/1B/2 med H360, H361
Allergi-fremkallende	R42 og/eller R43	Resp.Sens 1 med H334 eller Skin Sens 1 med H317

\* Klassifiseringen gjelder i henhold til EUs stoffdirektiv 67/548/EEC med senere endringer og tilpassninger og/eller CLP-forordning 1272/2008 med senere endringer. I overgangsperioden, dvs. frem til 1 juni 2015, kan klassifisering i henhold til EUs stoffdirektiv eller CLP-forordningen brukes. Etter overgangsperioden gjelder kun



*klassifiseringen i henhold til CLP-forordningen. En liste over R-setninger og hva de betyr er gitt i bilag 3.*

*Vær oppmerksom på at det er produsenten som er ansvarlig for korrekt klassifisering.*

- Erklæring fra fargeriet om at farger, fargestoffer og pigmenter ikke er klassifisert i henhold til tabell 3 og sikkerhetsdatablad i henhold til Direktiv 67/548/EEC eller forordning 1272/2008/EEC.

### **K35 Urenheter i fargestoff med fiberaffinitet**

Urenheter i fargestoff med fiberaffinitet må ikke overstige følgende verdier: Ag 100 ppm, As 50 ppm, Ba 100 ppm, Cd 20 ppm, Co 500 ppm, Cr 100 ppm, Cu 250 ppm, Fe 2 500 ppm, Hg 4 ppm, Mn 1 000 ppm, Ni 200 ppm, Pb 100 ppm, Se 20 ppm, Sb 50 ppm, Sn 250 ppm og Zn 1 500 ppm.

- Gyldig lisensbevis for Ecolabel i henhold til Kommisjonens beslutning fra juli 2009 eller erklæring fra produsent av fargen om at kravet er oppfylt.

### **K36 Urenheter i pigmenter: uopløselig fargestoff uten fiberaffinitet**

Urenheter i pigmenter uten fiberaffinitet må ikke overstige følgende verdier: As 50 ppm, Ba 100 ppm, Cd 50 ppm, Cr 100 ppm, Hg 25 ppm, Pb 100 ppm, Se 100 ppm, Sb 250 ppm og Zn 1 000 ppm.

*Pigmenter defineres som uopløselige fargestoff uten fiberaffinitet*

- Gyldig lisensbevis for EU Ecolabel i henhold til Kommisjonens beslutning fra juli 2009 eller erklæring fra produsent av fargen om at kravet er oppfylt.

### **K37 Krombeising**

Krombeising er ikke tillatt.

- Gyldig lisensbevis for EU Ecolabel i henhold til Kommisjonens beslutning fra juli 2009 eller erklæring fra fargeriet om at det ikke anvendes krombeising.

### **K38 Metallkompleksfargestoffer**

Metallkompleksfargestoffer er kun tillatt ved farging av ull, ullblandinger (det vil si ull blandet med andre fibre som for eksempel viskose) og polyamid.

Utslipp til vann etter rensing får ikke overstige 75 mg/kg fiber for Cu, 75 mg/kg fiber for Ni og 50 mg/kg fiber for Cr.

Utslipp av Cu og Ni skal analyseres i henhold til ISO 8288 og utslipp av Cr skal analyseres i henhold til EN 1233 eller tilsvarende metoder.

- Erklæring fra fargeriet om at metallkompleksfargestoffer ikke er anvendt. For farging av ull, ullblandinger og polyamid, testrapporter fra fargeriet som viser at kravet er oppfylt, eventuelt gyldig lisensbevis for EU Ecolabel i henhold til Kommisjonens beslutning fra juli 2009 for utslipp av Cu, Ni og Cr.

### **K39 Azofargestoffer**

Azofargestoffer som kan spalte av aromatiske aminer angitt i tabell 4 får ikke anvendes.

**Tabell 4 Azofargestoffer**

4-aminodiphenyl
Benzidin
4-chlor-o-toluidin

2-naphthylamin
o-amino-azotoluen
2-amino-4-nitrotoluen
p-chloranilin
2,4-diaminoanisol
4,4'-diaminodiphenylmethan
3,3'-dichlorbenzidin
3,3'-dimethoxybenzidin
3,3'-dimethylbenzidin
3,3'-dimethyl-4,4'-diaminidophenylmethan
p-cresidine
4,4'-oxydianiline
4,4'-thiodianiline
o-toluidine
2,4-diaminotoluene
2,4,5-trimethylaniline
4-aminoazobenzene
o-anisidine
2,4-Xylidine
2,6-Xylidine

Analyse av azofargestoffer skal gjøres i henhold til EN 14 362-1 og 2

- Gyldig lisensbevis for EU Ecolabel i henhold til Kommisjonens beslutning fra juli 2009, eller erklæring fra fargeriet om at disse fargestoffer ikke anvendes og/eller testrapport som viser at kravet er oppfylt.

## 2.6.2 Hjelpekjemikalier for fibre og garn

Kravene gjelder for alle tekstilprosesser etter fiberproduksjon, for eksempel spinning og veving.

### K40 Slettepreparater

Minst 95 % (tørrvekt) av slettepreparaters bestanddeler, som anvendes til garn, skal være tilstrekkelig nedbrytbare. Hvis de ikke er tilstrekkelig nedbrytbare skal de gjenvinnes.

Beregningen baseres på summen av de enkelte bestanddeler.

*For beskrivelse av testmetoder for tilstrekkelig nedbrytbarhet, se bilag 2*

- Gyldig lisensbevis for EU Ecolabel i henhold til Kommisjonens beslutning fra juli 2009 eller testrapport fra produsent av slettepreparater i henhold til testmetodene i bilag 2.

### K41 Additiver ved spinning

For additiver til spinneoppløsninger, spinning og preparasjoner til primær spinning (inklusive kardeoljer, spinneolje og smøremidler) skal minst 90 % (tørrvekt) av de anvendte preparaters bestanddeler enten være tilstrekkelig nedbrytbare eller eliminerbare i vannrensesanlegget.

*For beskrivelse av testmetoder for tilstrekkelig nedbrytbarhet, se bilag 2*

- Gyldig lisensbevis for EU Ecolabel i henhold til Kommisjonens beslutning fra juli 2009 eller testrapport fra produsent av additiver i henhold til testmetodene i bilag 2.

#### **K42 Innhold av PAH**

Innholdet av polysykliske aromatiske hydrokarboner (PAH) i mineraloljeandelen av et hjelpekjemikalie skal være mindre enn 3,0 vektprosent.

- Gyldig lisensbevis for EU Ecolabel i henhold til Kommisjonens beslutning fra juli 2009 eller relevant informasjon som sikkerhetsdatablad, produktdatablad eller erklæringer der det er angitt innholdet av polysykliske aromatiske hydrokarboner eller erklæring om at det ikke er anvendt mineraloljeholdige produkter.

### **2.6.3 Kjemikalier skinn og lær**

Kravene gjelder kjemikalier brukt ved behandling av skinn og lær og omfatter garving og andre våtprosesser.

#### **K43 Oversikt kjemikalier**

En oversikt over samtlige kjemikalier med sikkerhetsdatablad som brukes ved behandling (garving og andre våtprosesser) av skinn og lær skal sendes inn.

- Oversikt over kjemikalier og sikkerhetsdatablad.

#### **K44 Stoffer på REACHs kandidatliste**

Stoffer på REACHs kandidatliste får ikke anvendes på garveriet.

- Erklæring fra garveriet på at ingen stoffer på kandidatlisten anvendes.

#### **K45 Alkylfenoletoksilater (APEO/NPE) og perfluoroktansulfonat (PFOS),**

Alkylfenoletoksilater (APEO/NPE) og perfluoroktansulfonat (PFOS) får ikke anvendes på garveriet.

- Erklæring fra garveriet om at disse kjemikaliene ikke anvendes.

#### **K46 Fargestoffer og pigment ved innfarging**

Fargestoffer og pigment skal oppfylle K34, K35, K36 og K39.

- Sikkerhetsdatablad og dokumentasjon som er oppgitt i kravene det henvises til.

#### **K47 Biocider**

Angi hvilke biocider som benyttes i produksjonen/garvingen. Biocidene skal følge Biociddirektivet 98/8/EF.

Klorfenoler (f.eks. PCP, TCP) og deres salter og estere må ikke anvendes i forbindelse med transport eller lagring av produkter.

- Opplysninger om hvilke biocider som benyttes og erklæring fra produsenten/garveriet om at disse følger Biociddirektivet 98/8/EF.
- Erklæring fra leverandør av skinn og lær om at de nevnte kjemiske forbindelsene ikke anvendes ved lagring eller transport. Alternativt testrapport for lær, EN ISO 17070 (deteksjonsgrense 0,1 ppm).

**K48 Halogenerte organiske stoffer**

Halogenerte organiske stoffer får ikke anvendes i behandlingen av skinn og lær.

Halogenerte biocider som følger Biociddirektivet 98/8/EC er unntatt fra kravet.

- Erklæring fra garveriet om at halogenerte organiske stoffer ikke anvendes eller at disse følger Biociddirektivet 98/8/EC.

**2.6.4 Kjemikalier ved etterbehandling**

Kravene gjelder etterbehandling av tekstiler, garn, metervarer, skinn og lær.

**K49 Etterbehandling mot filting**

Halogenerte midler eller preparater må kun anvendes på kardedet ull og løs, vasket ull.

- Gyldig lisensbevis for EU Ecolabel i henhold til Kommisjonens beslutning fra juli 2009 eller erklæring fra etterbehandler om at det ikke anvendes halogenerte midler og preparater (unntatt på kardedet ull og løs, vasket ull).

**K50 Klassifisering av kjemikalier ved etterbehandling**

Etterbehandlingsmidler eller preparater som inneholder mer enn 0,1 vektprosent stoffer, som har fått eller kan få tildelt en eller flere av risikosetningene i henhold til tabell 5 er forbudt:

**Tabell 5: Klassifisering av etterbehandlingskjemikalier**

Fareklasse	Faresymboler og R-setninger i henhold til direktiv 67/548/EEC*	CLP-forordning 1272/2008*
Miljøfarlig	N med R50, R50/53, R51/53, 52/53 og R53	Farlig for vannmiljø. Kategori akutt 1 H400, kategori kronisk 1 H410, kategori kronisk 2 H411, kategori kronisk 3 H412 og/eller kategori kronisk 4 H413
Kreft-remkallende	T med R45 eller R49 Eller Xn med R40	Kars 1A/1B/2 med H350, H350i og/eller H351
Mutagen	T med R46 eller Xn med R68	Mut 1B/2 med H340 og/eller H341
Reproduksjons-skadelig	T med R60 og/eller R61 Eller Xn med R62 og/eller R63	Repr 1A/1B/2 med H360, H361

\* Klassifiseringen gjelder i henhold til EUs stoffdirektiv 67/548/EEC med senere endringer og tilpassninger og/eller CLP-forordning 1272/2008 med senere endringer. I overgangsperioden, dvs. frem til 1 juni 2015, kan klassifisering i henhold til EUs stoffdirektiv eller CLP-forordningen brukes. Etter overgangsperioden gjelder kun klassifiseringen i henhold til CLP-forordningen. En liste over R-setninger og hva de betyr er gitt i bilag 3.

Vær oppmerksom på at det er produsenten som er ansvarlig for korrekt klassifisering.

- Gyldig lisensbevis for EU Ecolabel i henhold til Kommisjonens beslutning fra juli 2009 eller erklæring fra etterbehandler om at det ikke er anvendt etterbehandlingsmidler, eller en oversikt over hvilke etterbehandlingsmidler som er brukt, samt sikkerhetsdatablad eller lignende som viser at kravet er oppfylt.

**K51 Etterbehandling med fluorerte organiske forbindelser**

Etterbehandling med fluorerte organiske forbindelser er ikke tillatt.

- Erklæring fra etterbehandler om at fluorerte organiske forbindelser ikke er anvendt

#### **K52 VOC i trykkpasta**

Trykkpasta må ikke inneholde mer enn 5 % flyktige organiske forbindelser (VOC).

*VOC defineres som forbindelser som har et damptrykk på 0,01kPa eller høyere ved 293,15 K eller en tilsvarende flyktighet under anvendelsesforholdene.*

- Gyldig lisensbevis for EU Ecolabel i henhold til Kommisjonens beslutning fra juli 2009 eller erklæring om at det ikke er anvendt trykking, eller erklæring og dokumentasjon fra etterbehandler som viser at kravet er oppfylt.

#### **K53 Plastisolbasert trykking**

Plastisolbasert trykking er ikke tillatt.

- Gyldig lisensbevis for EU Ecolabel i henhold til Kommisjonens beslutning fra juli 2009 eller erklæring fra etterbehandler om at det ikke er anvendt trykking, eller erklæring om at plastisolbasert trykking ikke er anvendt.

## **2.7 Utslipp**

### **2.7.1 Tekstiler**

#### **K54 COD, temperatur og pH i avløpsvann fra våtprosesser**

Utslipp av COD i avløpsvann fra våtprosesser som ikke går til kommunal eller annen ekstern rensing får være totalt 20 g/kg fiber.

COD-innhold skal testes i henhold til ISO6060 eller tilsvarende. Rapporten skal inneholde beregning som viser utslipp av COD i g per kg tekstil. Kravet kan dokumenteres ved utslipp av COD på årsbasis.

pH-verdien på avløpsvannet som slippes ut i overflatevannet skal være 6–9 (med mindre pH-verdien i resipienten ligger utenfor dette intervallet), og temperaturen skal være lavere enn 40°C (med mindre temperaturen i resipienten er høyere).

- Gyldig lisensbevis for EU Ecolabel i henhold til Kommisjonens beslutning fra juli 2009 eller testrapport for COD-utslipp som viser at kravet er oppfylt, samt rapporter som viser målinger av pH og temperatur i avløpsvannet.

### **2.7.2 Skinn og lær**

#### **K55 Krom(III) i avløpsvann**

Avløpsvannet fra garverier skal inneholde mindre enn 1 mg krom (III) per liter vann. Innhold av krom (III) skal testes i henhold til ISO 9174, EN 1233, EN ISO 11885 for krom eller tilsvarende.

- Testrapport fra garveriet som viser at kravet er oppfylt.

#### **K56 COD i avløpsvann**

Det kjemiske oksygenforbruket (COD) i avløpsvannet får ikke overstige 10 kg/tonn råvare (råhud eller skinn) uttrykt som årsgjennomsnitt.

Innhold av COD skal testes i henhold til ISO6060 eller tilsvarende.

Tilsvarende verdi omregnet til TOC godtas også.

- Testrapport fra garveriet som viser at kravet er oppfylt.

## 2.8 Energi og vann

### 2.8.1 Tekstiler

#### K57 Energi og vannforbruk

Forbruk av el (i kWh) og brensel samt vannforbruk (i liter) for hver våtbehandling og etterbehandling skal oppgis. Opplysningene skal også inneholde informasjon om kg fiber alternativt kg tekstil som er behandlet.

*Med våtbehandling anses "forbehandling, innfarging og etterbehandling".*

- Oppgi våtbehandlingsprosess og forbruk av vann, el (i kWh) og innkjøp av brensel og send med bekreftelse fra leverandør eller kopi av faktura som viser forbruk og innkjøp. Oppgi total kg fiber eller kg tekstil som er behandlet.

### 2.8.2 Skinn og lær

#### K58 Energiforbruk

Forbruk av el (i kWh) og brensel ved garving av skinn og lær skal oppgis.

- Oppgi forbruk av el (i kWh) og innkjøp av brensel og send med bekreftelse fra leverandør eller kopi av faktura som viser forbruk og innkjøp. Oppgi total kg skinn og lær som er behandlet

#### K59 Vannforbruk

Det årlige gjennomsnittlige vannforbruket ved garving av skinn og lær får ikke overstige 25 m<sup>3</sup>/tonn for skinn og lær.

- Oppgi forbruk av vann og send med bekreftelse fra leverandør eller kopi av faktura som viser forbruket, samt oppgi total mengde skinn/lær som er behandlet i tonn og beregning som viser vannforbruk per tonn skinn/lær.

## 3 Kvalitets- og funksjonskrav

### 3.1 Produktkrav tekstiler

#### K60 Formaldehyd

Mengden av fri og delvis hydrolyserbar formaldehyd i det ferdige stoff må ikke overstige 20 ppm i produkter til babyer og småbarn under 3 år, 30 ppm for produkter, som er i direkte kontakt med huden, og 75 ppm i alle andre produkter. Innhold av formaldehyd skal testes i i henhold til EN ISO 14184-1.

- Gyldig lisensbevis for EU Ecolabel i henhold til Kommissjonens beslutning fra juli 2009 eller testrapport som viser at kravet er oppfylt.

#### **K61 Dimensjonsendringer under vask og tørring**

Dimensjonsendringer under vask og tørring må ikke overstige:

- pluss eller minus 2 % for gardiner og møbelstoff som er avtakbart og kan vaskes
- mer enn minus 8 % eller pluss 4 % for andre vevde produkter og varige non-woven produkter, andre strikkevarer og frottéhåndklær.

Kravet gjelder ikke for fibre eller garn, produkter som tydelig er merket »kun kjemisk rensing« eller tilsvarende (dersom produkt normalt merkes på denne måten) eller møbelstoffer som ikke kan tas av og vaskes.

Testene skal gjennomføres i henhold til EN ISO 6330, ISO 5077 eller tilsvarende. Følgende prosedyre skal følges ved testing: Vask tre ganger ved den temperatur, som angis på produktet med etterfølgende tork i tørketrommel med mindre en annen tørkeprosess er angitt på produktet.

- Gyldig lisensbevis for EU Ecolabel i henhold til Kommissjonens beslutning fra juli 2009 eller testrapporter som viser at kravet er oppfylt,

#### **K62 Vaskeekthet**

Vaskeektheten skal være minst nivå 3-4 for fargeforandring og minst nivå 3-4 for misfarging.

Kravet gjelder ikke for produkter som tydelig er merket ”kun kjemisk rensing” eller tilsvarende (for så vidt det pågjeldende produkt normalt merkes på denne måten), hvite produkter, produkter som verken er farget eller trykt eller for ikke-vaskbare møbelstoffer.

Testene skal gjennomføres i henhold til ISO 105 C06 (en enkelt vask ved den temperatur som er angitt på produktet,) eller tilsvarende.

- Gyldig lisensbevis for EU Ecolabel i henhold til Kommissjonens beslutning fra juli 2009 eller testrapport som viser at kravet er oppfylt.

#### **K63 Svetteekthet (sur og basisk)**

Svetteektheten (sur og basisk) skal være minst nivå 3-4 (fargeendring og avsmittning). Nivå 3 tillates når stoffet både er mørkt farget (standarddybde > 1/1) og fremstilt av gjenvunnet ull.

Kravet gjelder ikke for hvite produkter, produkter som verken er farget eller trykt, møbelstoffer, gardiner eller tilsvarende tekstiler bestemt til boliginnredning eller tilbehør som vesker.

Testene skal gjennomføres i henhold til EN ISO 105 E04 (sur og basisk, sammenligning med multifiberstoff) eller tilsvarende.

- Gyldig lisensbevis for EU Ecolabel i henhold til Kommissjonens beslutning fra juli 2009 eller testrapporter som viser at kravet er oppfylt.

#### **K64 Våtgnidning**

Våtgnidning skal være minst nivå 2-3. Resultat 2 tillates for indigofarget denim.

Kravet gjelder ikke for hvite produkter eller produkter som verken er farget eller trykt.

Test skal gjennomføres i henhold til ISO 105 X12 eller tilsvarende.

- Gyldig lisensbevis for EU Ecolabel i henhold til Kommissjonens beslutning fra juli 2009 eller testrapport som viser at kravet er oppfylt.

**K65 Tørrgnidning**

Fargeherdighet mot tørrgnidning skal være minst nivå 4. Nivå 3-4 tillates for indigofarget denim.

Test skal gjennomføres i henhold til ISO 105 X12 eller tilsvarende.

Kravet gjelder ikke for hvite produkter, produkter som verken er farget eller trykt eller for gardiner eller tilsvarende tekstiler bestemt til boliginnredning.

- Gyldig lisensbevis for EU Ecolabel i henhold til Kommissjonens beslutning fra juli 2009 eller testrapport som viser at kravet er oppfylt.

**K66 Lysekthet**

Lysektheten skal være minst nivå 5 for stoffer som skal brukes til møbler, gardiner eller forheng. For alle andre produkter skal lysektheten være minst nivå 4.

For møbler, gardiner eller forheng tillates resultat 4 når stoffet både er lett farget (standarddybde < 1/12) og består av blandinger med mer enn 20 % ull eller andre keratinfibre eller av blandinger med mer enn 20 % lin eller andre bastfibre.

Test skal gjennomføres i henhold til EN ISO 105 B02 eller tilsvarende.

Kravet gjelder ikke for madrassbolstre, madrassovertrekk og undertøy.

- Gyldig lisensbevis for EU Ecolabel i henhold til Kommissjonens beslutning fra juli 2009 eller testrapport som viser at kravet er oppfylt.

**K67 Nupping**

Møbelstoffer skal ha en holdbarhet mot nupping (pilling) tilsvarende nivå 4.

Test skal gjennomføres i henhold til EN ISO 12945 eller tilsvarende standard

- Testrapport som viser at kravet er oppfylt.

## 3.2 Produktkrav skinn og lær

**K68 Formaldehyd**

Mengden av fri og delvis hydrolyserbar formaldehyd i det ferdige læret må ikke overstige 75 ppm.

Innhold av formaldehyd skal testes i i henhold til EN ISO 17226-1 eller 2.

- Testrapport som viser at kravet er oppfylt.

**K69 Rivestyrke for lær**

Rivestyrken skal være over 20 N. Test skal gjennomføres i i henhold til ISO 3377 eller tilsvarende.

- Testrapport som viser at kravet er oppfylt.

**K70 Bøyningstest**

Test for bøyningstetstand skal klare 20 000 testrepetsjoner (20 kc) uten synlig skade. Kravet gjelder kun lær med overflatebelegging.

Test skal gjennomføres i henhold til ISO 5402 eller tilsvarende.



Testrapport som viser at kravet er oppfylt.

**K71 Lysekthet**

Lysektheten skal være minst nivå 3.

Test skal gjennomføres i henhold til ISO 105 B02 eller tilsvarende.

Testrapport som viser at kravet er oppfylt.

**K72 Slitasjetest**

Slitasjen for våt- og tørrslitasje skal være minst nivå 3.

Test skal gjennomføres i henhold til ISO 11640 eller tilsvarende med 20 repetisjoner for våt slitasje og 50 repetisjoner for tørr slitasje. Resultatet skal avleses i henhold til ISO 105-A02 og ISO 105-A03 eller tilsvarende.

Testrapporter som viser at kravet er oppfylt.

### 3.3 Merking av produkt

**K73 Økologisk merking**

Det er ikke tillatt å merke produkter med teksten “økologisk” med mindre produktet består av minimum 95% økologisk fiber, skinn og/eller lær.

*Med økologisk menes fiber/skinn/lær fremstilt i henhold til Europarådets Forordning (EØF) nr. 2092/91 av 24. juni 1991 om økologisk produksjon av landbruksprodukter eller tilsvarende ordninger. Eksempler er: KRAV, SKAL, IFOAM, IMO, KBA, OCIA, TDA, DEMETER.*

Kopi av etikett/merkelapp og gyldig sertifikat som viser at råvaren er økologisk fremstilt i henhold til Europarådets Forordning (EØF) nr. 2092/91 av 24. juni 1991 om økologisk produksjon av landbruksprodukter eller tilsvarende ordninger.

## 4 Etiske krav

**K74 Sporbarhet og dyrehold for produkter av skinn og lær**

Søkeren skal ha sporbarhet på skinn og lær for følgende trinn i produksjonskjeden:

- Slakteri (gjelder ikke storfe)
- Hudforhandlere
- Garveri

Produksjonskjeden skal beskrives og navn og telefonnummer til slakteri, hudforhandler og garveri skal oppgis.

**K75 Dun og fjær plukket fra levende fugler**

Bruk av dun og fjær plukket fra levende fugler er forbudt.

Erklæring fra leverandør av dun og fjær.

**K76 Mulesing**

Mulesing er ikke tillatt.

Erklæring fra produsent av merinoull om at mulesing ikke er anvendt.

**K77 Arbeidsforhold**

Grunnleggende prinsipper og rettigheter for arbeidsforholdene skal være oppfylt ved produksjon av svanemerket tekstil, skinn og/eller lær.

Lisensinnehaveren skal sikre at relevante gjeldende lover og bestemmelser følges på samtlige produksjonssteder, samt ILOs konvensjoner nedenfor, for det svanemerkede tekstil, skinn og/eller lær. Relevante lover og bestemmelser kan for eksempel omhandle sikkerhet, arbeidsmiljø, miljølovstiftning samt anleggsspesifikke vilkår/konvensjoner.

Lisensinnehaveren skal sikre at produksjonen av tekstil, skinn og/eller lær følger ILOs kjernekonvensjoner som omfatter:

- forbud mot barnarbeid (minstealder for adgang til sysselsetting, konvensjon 138 og forbud mot og umiddelbare tiltak for å avskaffe de verste former for barnarbeid, konvensjon 182)
- organisasjonsfrihet (foreningsfrihet og vern av organisasjonsretten, konvensjon 87)
- forbud mot diskriminering (lik lønn for arbeidere for arbeid av lik verdi, konvensjon 100 og forbud mot diskriminering i sysselsetting og yrke, konvensjon 111)
- forbud mot tvangsarbeid (tvangsarbeid, konvensjon 29 og avskaffelse av tvangsarbeid, konvensjon 105).

De ansatte eller arbeidsorganisasjonen skal informeres om lovens arbeidsrettigheter og bedriftens oppfølging av denne (Code of Conduct tilsvarende SA8000)



Lisensinnehaveren skal ha rutiner som sikrer at relevante gjeldende lover og bestemmelser følges på samtlige produksjonssteder for det svanemerkede tekstil, skinn og/eller lær og rutiner som viser at det jobbes for å legge til rette for at produksjonsbedriften jobber målrettet mot å følge rettigheter basert på ILOs kjernekonvensjoner

Kravet dokumenteres gjennom et av følgende alternativer:

- SA8000 sertifisering (gyldig sertifikat) eller
- Miljømerking kan etter avtale godkjenne at kravet dokumenteres ved at produksjonsbedriften offentliggjør f.eks. på sin hjemmeside hvordan kravene i ILOs konvensjon etterleves og kontrolleres av 3. part (gyldig sertifikat) eller annen dokumentasjon som viser at kravet er oppfylt.

*Hvis produsenten er i en prosess for å bli SA8000 sertifisert kan det gis lisens under gitte forutsetninger. Siste rapport fra sertifiseringsorgan, inkludert handlingsplan med gitte tidsfrister, sendes inn til vurdering. Miljømerkingslisensen kan inndras hvis lisensinnehaver ikke lengre oppfylder kravene til SA8000 eller ikke følger de angitte tidsfrister i eventuelle handlingsplaner.*

## 5 Kvalitets- og myndighetskrav

For å sikre at Svanens krav oppfylles skal følgende rutiner være implementert.

Hvis søkeren har et sertifisert miljøledelsessystem i henhold til ISO 14 001 eller EMAS, der følgende rutiner er implementert, er det nok at den akkrediterte revisoren dokumenterer at kravene implementeres.

**M1 Lover og forordninger**

Lisensinnehaveren skal sikre at gjeldende bestemmelser for sikkerhet, arbeidsmiljø, miljølovgivning og anleggsspesifikke vilkår/konsesjoner følges på samtlige produksjonssteder for det svanemerkete produktet.

**Ingen dokumentasjon kreves, men Nordisk Miljømerking kan inndra lisensen hvis kravet ikke oppfylles.**

**M2 Ansvarlig for Svanen**

Det skal være en person på bedriften som har ansvar for at Svanens krav oppfylles samt en kontaktperson mot Nordisk Miljømerking.

☒ Organisasjonsstruktur som viser ansvarlig for ovenstående.

**M3 Dokumentasjon**

Lisensinnehaveren skal kunne fremvise kopi av søknaden samt fakta- og beregningsunderlag (inklusive testrapporter, dokument fra underleverandører og lignende) for den dokumentasjon som sendes inn i forbindelse med søknaden.

☺ Kontrolleres på stedet.

**M4 Planlagte endringer**

Planlagte endringer som påvirker Svanens krav skal skriftlig meddeles Nordisk Miljømerking.

☒ Rutiner som viser hvordan planlagte endringer håndteres.

**M5 Uforutsette avvik**

Uforutsette avvik som påvirker Svanens krav skal skriftlig rapporteres til Nordisk Miljømerking samt journalføres.

☒ Rutiner som viser hvordan uforutsette avvik håndteres.

**M6 Sporbarhet**

Lisensinnehaveren skal ha sporbarhet på det svanemerkete tekstilet, skinn og/eller læret i produksjonen.

☒ Beskrivelse/rutiner over hvordan kravet oppfylles.

**M7 Retursystem**

Relevante nasjonale regler, lover og/eller bransjeavtaler vedrørende retursystem for produkter og emballasje skal oppfylles i de nordiske land der de svanemerkete produktene markedsføres.

☒ Gyldig sertifikat som viser hvilke returordninger selskapet har avtale med vedrørende gjenvinningssystem.

**M8 Markedsføring**

Markedsføring av Svanemerkete tekstiler, skinn og lær skal skje i henhold til ”Regler for nordisk miljømerking” vedtatt 22. Juni 2011 eller senere.

☒ Utfylt bilag 1.

**M9 Årlig oppfølging**

Hvert år skal miljøkravene følges opp etter en sjekklister fra Nordisk Miljømerking. Sjekklister skal undertegnes av den som er ansvarlig for Svanelisensen og deretter sendes til Nordisk Miljømerking.

**Markedsføring**

Miljømerket Svanen er et varemerke som er godt kjent og respektert i Norden. Det svanemerkete tekstiler, skinn og/eller læret kan markedsføres med Svanemerket så lenge lisensen er gyldig.

Merket skal plasseres slik at det ikke oppstår tvil om hva merkingen betyr og slik at det fremgår at tekstilet, skinnen eller læret er miljømerket.

Mer om markedsføring kan leses i Regler for nordisk miljømerking” 22. juni 2011 eller senere versjoner.

**Svanemerkets utforming**

Svanemerket har følgende utforming:



123 456

Hver lisens får ett unikt lisensnummer som skal brukes sammen med merket.

Mer om merkets utforming kan leses i Regler for nordisk miljømerking” 22. desember 2011 eller senere versjoner.

**Etterkontroll**

Nordisk Miljømerking kan kontrollere at lisensinnehaveren oppfyller Svanens krav også etter at lisens er bevilget. Det kan f.eks. skje gjennom besøk på stedet eller ved stikkprøvekontroll.

Dersom det ved kontroll oppdages at kravene ikke oppfylles kan Nordisk Miljømerking kreve at lisensinnehaveren betaler kostnadene ved kontrollen.

Viser det seg at produktet ikke oppfyller kravene kan lisensen inndras.

## Hvor lenge gjelder lisensen?

Nordisk Miljømerking fastsatte kriteriene for tekstiler, skinn og lær den xx MÅNED 2012 og de gjelder til og med DAG MÅNED ÅR.

Miljømerkingslisensen gjelder så lenge kriteriene oppfylles og så lenge kriteriene er gyldige. Kriteriene kan forlenges eller justeres, i slike tilfeller forlenges lisensen automatisk og lisensinnehaveren meddeles dette.

Senest 1 år før utløpsdato, skal det meddeles hvilke kriterier som deretter skal gjelde. Lisensinnehaveren tilbys da muligheten for å fornye lisensen.

## Nye kriterier

I kommende kriterier vil Nordisk Miljømerking vurdere krav til:

- Økologisk bomull
- Genmodifiserte råvarer
- Absolutte krav til forbruk av energi og vann ved våtbehandling av fiber
- Krav til energiforbruk ved fremstilling av fiber

## Bilag 1

### Markedsføring av svanemerkete tekstiler, skinn og lær

Vi bekrefter hermed at vi kjenner til reglene for bruk av det nordiske miljømerket Svanen i henhold til ”Regler for nordisk miljømerking” og vi forsikrer at markedsføringen av det svanemerkete tekstilet, skinnet og/eller læret skal gjennomføres i henhold til disse regler.

Vi bekrefter også at vi har kjennskap til innholdet i kriteriene for Svanemerking av tekstiler, skinn og lær.

Vi forsikrer at de innen vårt foretak som markedsfører de svanemerkete produktene skal informeres om kriteriene for Svanemerking av tekstiler, skinn og lær samt ”Regler for nordisk miljømerking”.

_____	_____
Sted/dato	Foretak
_____	_____
Kontaktperson	Telefon/E-post
_____	_____
Markedsføringsansvarlig	Telefon/E-post

Ved skifte av personale skal en ny bekreftelse sendes til miljømerkingsorganisasjonen.

## Bilag 2 Test- og analysemetoder

### Krav til analyselaboratoriet

Analyselaboratoriet skal oppfylle kravene i henhold til standarden EN ISO 17025 eller være et offisielt GLP-godkjent (Good Laboratory Practice) analyselaboratorium.

Søkerens analyselaboratorium/måling kan godkjennes for å gjennomføre analyser og målinger om:

- myndighetene overvåker prøvetakings- og analyseringsprosessen, eller om
- søkeren har et kvalitetssystem der prøvetaking og analyser inngår og som er sertifisert i henhold til ISO 9001 eller ISO 9002, eller om
- søkeren kan vise at det er overensstemmelse mellom en førstegangstest utført som en parallelltest mellom en upartisk testinstitusjon og produsentens eget laboratorium samt at søkeren tar prøver i henhold til en fastlagt prøvetakningsplan.

### Nedbrytbarhet

Et stoff anses som **tilstrekkelig nedbrytbart** dersom det oppfyller følgende kriterier:

- hvis det med en av følgende testmetoder OECD 301 A, OECD 301 E, ISO 7827, OECD 302 A, ISO 9887, OECD 302 B eller ISO 9888 påvises en nedbrytningsprosent på minst 70 % i løpet av 28 dager, eller
- hvis det med en av følgende testmetoder OECD 301 B, ISO 9439, OECD 301 C, OECD 302 C, OECD 301 D, ISO 10707, OECD 301 F, ISO 9408, ISO 10708 eller ISO 14593 påvises en nedbrytningsprosent på minst 60 % i løpet av 28 dager eller
- hvis det med en av følgende testmetoder OECD 303 eller ISO 11733 påvises en nedbrytningsprosent på minst 80 % i løpet av 28 dager, eller
- hvis tilsvarende nedbrytningsprosent kan påvises for stoffer, der de ovennevnte testmetoder ikke kan anvendes.

Et stoff anses som **fullstendig aerob nedbrytbart** dersom det oppfyller kriteriene i bilag III til Europaparlamentets og Rådets forordning nr. 648/2004.

### Sink

Analyse av sinkinnholdet i avløpsvannet: SS 02 81 52, DS 263, NS 4773, SFS 3047 eller ISO 17294 (2007). Analyse kan foretas regelmessig med fotometriske eller lignende metoder, under forutsetning av at analyseresultatene regelmessig kontrolleres og stemmer overens med ovennevnte analysemetoder.

Utslipp av sink til vannet beregnes som årsmiddelverdi og baseres på minst en representativ døgninnsamlingsprøve pr. uke, hvis ikke myndighetenes utslippstillatelse foreskriver annen beregningsmetode.





## Bilag 3 Oversikt over R-setninger

### Miljøfarlig

R50: Meget giftig for vannlevende organismer  
R50/53: Meget giftig for vannlevende organismer; kan forårsake skadelige langtidseffekter i vannmiljø  
R51/53: Giftig for vannlevende organismer; kan forårsake skadelige langtidseffekter i vannmiljø  
R52/53: Skadelig for vannlevende organismer; kan forårsake skadelige langtidseffekter i vannmiljø  
R59: Farlig for ozonlaget  
H400: Meget giftig for vannlevende organismer  
H410: Meget giftig for vannlevende organismer med langtidseffekter  
H411: Giftig for vannlevende organismer med langtidseffekter  
H412: Skadelige langtidseffekter for vannlevende organismer  
H413: Kan gi skadelige langtidseffekter på vannlevende organismer  
EUH 059: Farlig for ozonlaget

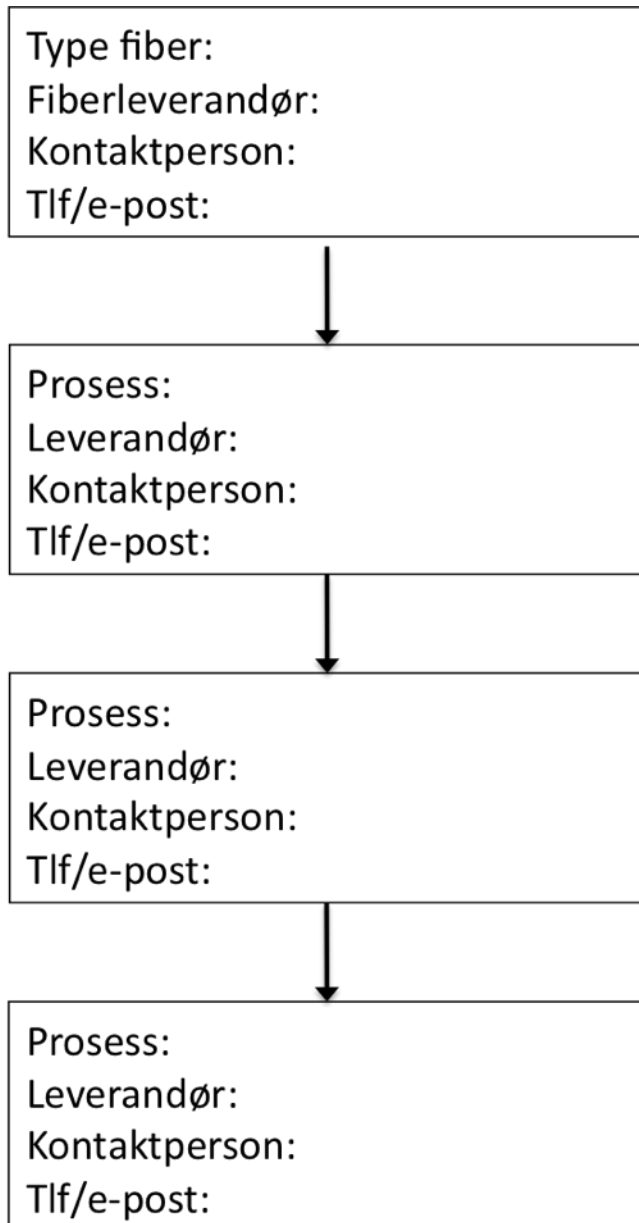
Meget giftig/giftig

R23: Giftig ved innånding  
R24: Giftig ved hudkontakt  
R25: Giftig ved inntak  
R26: Meget giftig ved innånding  
R27: Meget giftig ved hudkontakt  
R28: Meget giftig ved inntak  
R39: Fare for varig alvorlig skade på helbred  
R48: Alvorlig helsefare ved lengre tids påvirkning  
H331: Giftig ved innånding  
H311: Giftig ved hudkontakt  
H301: Giftig ved inntak  
H330: Livsfarlig ved innånding  
H310: Livsfarlig ved hudkontakt  
H300: Livsfarlig ved inntak  
H370: Forårsaker organskader "evt. angi organ(er)", " evt. med angivelse av eksponeringsvei  
H372: Forårsaker organskader "evt. angi organ(er)", ved langvarig eller gjentatt eksponering " evt. med angivelse av eksponeringsvei".

Kreft, fosterskader

R40: Mulig risiko for kreft  
R45: Kan forårsake kreft  
R49: Kan forårsake kreft ved innåndning  
R46: Kan forårsake genetiske skader  
R60: Kan skade forplantningsevnen  
R61: Kan gi fosterskader  
R62: Mulig risiko for skade på forplantningsevnen  
R63: Mulig risiko for fosterskader  
R68: Mulig risiko for vedvarende helseskade  
H350: Kan forårsake kreft  
H351: Mistenkes å kunne forårsake kreft  
H340 Kan forårsake genetiske defekter  
H341 Mistenkes å kunne forårsake genetiske defekter  
H360: Kan skade fertiliteten eller det ufødte barnet  
H361: Mistenkes å kunne skade fertiliteten eller det ufødte barnet

## Bilag 4 Flytskjema



Med prosess menes for eksempel spinning, veving, farging, trykking, etterbehandling, garving.

## Bilag 5

### Sporbarhet råvarer

Navn på råvare (latinsk og nordisk navn)	Geografisk opprinnelse (land, delstat, kommune/provins)	Leverandør

Produsent av regenererte cellulose skal beskrive hvordan krav K16 om sporbarhet sikres.

Prosedyren skal inneholde en oppdatert liste over alle leverandører av råvarer som brukes til produksjon av det miljømerkede produktet.

Rutiner eller avtaler med underleverandører kan sendes inn.

#### Beskrivelse av rutine:

.....  
.....  
.....  
.....  
.....  
.....  
.....  
.....  
.....  
.....  
.....  
.....

\_\_\_\_\_  
Dato og sted

\_\_\_\_\_  
Produsentens navn

\_\_\_\_\_  
Kontaktperson/blokkbokstaver

\_\_\_\_\_  
Telefon

\_\_\_\_\_  
Signatur

\_\_\_\_\_  
E-post